

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

TIL O'RGANISHNING AHAMIYATI VA SAMARALI USULLARI

Hosilaxon Shabunaliyeva

*Farg'ona Davlat Universiteti Ingliz tili va adabiyoti fakulteti
Xorijiy til va adabiyoti yo'nalishi 22.155-guruh talabasi*

Aliyeva Sarvinoz

Rahbar: Amaliy ingliz tili kafedrasi katta o'qituvchisi PhD

Annotatsiya: *Global kommunikatsiya va texnologik taraqqiyot til o'rganishni zamonaviy jamiyatning eng muhim kompetensiyalaridan biriga aylantirdi. Ushbu maqola chet tilini o'rganishning kognitiv, ijtimoiy va kasbiy jihatlari, shuningdek samarali o'qitish metodlari bo'yicha ilmiy adabiyotlar va amaliy tajribalar tahliliga asoslanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, immersion, kommunikativ yondashuv, muntazam amaliyot va integratsiyalashgan ko'nikmalarni rivojlantirish metodlari eng yuqori samaradorlikka ega. Maqola til o'rganish jarayonining nazariy asoslari va kelajak tadqiqotlari uchun tavsiyalar bilan yakunlanadi.*

Kalit so'zlar: *Ikkinchi tilni o'zlashtirish (SLA), kommunikativ yondashuv, motivatsiya, kognitiv rivojlanish, integratsiyalashgan ko'nikmalar, tinglab tushunish (listening), gapirish ko'nikmasi (speaking), o'qish (reading), yozish (writing), lug'at boyligini oshirish, til muhitini yaratish, zamonaviy ta'lim metodlari, til kompetensiyasi, interkultural muloqot, ta'lim texnologiyalari.*

Kirish

XXI asr "informatsiya asri" deb ataladi. Bu davrning asosiy talabi – global muloqotga kirishish, turli madaniyatlar bilan hamkorlik qilish va xalqaro maydonda raqobatbardosh bo'lishdir. Buning uchun esa chet tilini bilish – zamonaviy shaxsning ajralmas qobiliyatidir. UNESCO va boshqa xalqaro tashkilotlar tomonidan o'tkazilgan tadqiqotlarda ham ko'p tillilik shaxsning madaniy, ijtimoiy va intellektual rivojiga ijobiy ta'sir qilishi qayd etilgan.

Til o'rganish – bu faqat lug'at yodlash yoki grammatik qoidalarni bilish emas. U kengroq jarayon bo'lib, insonning: kognitiv faoliyati (xotira, diqqat, mantiqiy fikrlash), psixologik holati (motivatsiya, ishonch), madaniy dunyoqarashi (interkultural kompetensiya), ijtimoiy kompetensiyalari (muloqot, hamkorlik) kabi ko'rsatkichlariga bevosita ta'sir qiladi.

So'nggi yillarda ta'lim tizimida til o'qitishning turli yondashuvlari taklif etildi: grammatik- tarjima metodi, audiolingval metod, kommunikativ til o'qitish (CLT), task-based learning, immersion, blended learning, online o'qitish va boshqalar. Ulardan qaysi biri samaraliroq ekani esa o'quvchi, muhit, yosh, maqsad va motivatsiyaga bog'liq.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G‘OYALAR

Ushbu tadqiqotning maqsadi — mavjud ilmiy g‘oyalar asosida til o‘rganishning samarador omillarini aniqlash va ularning asoslangan tahlilini berishdir.

Metodlar

Tadqiqot sifatli tahlil metodlariga asoslandi va quyidagi bosqichlarda amalga oshirildi:

Adabiyotlar tahlili: 50 dan ortiq ilmiy maqola, monografiya, lingvodidaktika bo‘yicha nazariy manbalar o‘rganildi. Ularda til o‘rganishga oid asosiy yondashuvlar, psixolingvistik tahlillar va pedagogik tajribalar tahlil qilindi.

Kuzatuv metodi: Turli yoshdagi (10–25 yosh) til o‘rganuvchilarning o‘zlashtirish jarayonlari kuzatildi.

Suhbat va intervyu: Til o‘qituvchilari, talabalar, repetitorlar va mustaqil o‘rganuvchilar bilan suhbatlar o‘tkazildi. Ular o‘rganishdagi asosiy qiyinchiliklar, motivatsiya manbalari va samarali deb bilgan strategiyalarini ta’riflab berdilar.

Ma’lumotlarni umumlashtirish: Olingan ma’lumotlar tematik kodlash orqali guruhlashtirildi va asosiy natijalar chiqarildi.

Xulosa

Motivatsiya til o‘rganish jarayonida hal qiluvchi omil. Intervyular natijasida o‘rganishga ichki motivatsiyaga ega bo‘lgan o‘quvchilar tilni ikki baravar tez o‘zlashtirgani aniqlandi. Ichki motivatsiya – tilni bilishga qiziqish, madaniyatga hurmat, sayohat qilish istagi va shaxsiy maqsadlar bilan bog‘liq. Kunlik amaliyot yuqori samaradorlik beradi. Har kuni 20–40 daqiqa mashq qilgan o‘quvchilar haftasiga ikki marta uzoq mashg‘ulot qilgan o‘quvchilarga qaraganda tezroq natija ko‘rsatdi. Kichik, muntazam takrorlashlar miyadagi neyron aloqalarni mustahkamlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Lightbown, P. M., & Spada, N. (2013). *How Languages are Learned* (4th ed.). Oxford University Press.
2. Krashen, S. D. (1982). *Principles and Practice in Second Language Acquisition*. Pergamon Press.
3. Ellis, R. (2003). *Task-based Language Learning and Teaching*. Oxford University Press.
4. Swain, M. (2000). *The Output Hypothesis and Beyond: Mediating Acquisition through Collaborative Dialogue*. In L. van Lier & P. Seedhouse (Eds.), *Principles and Practice in Applied Linguistics*. Oxford University Press.
5. Tharp, R. G., & Gallimore, R. (1988). *Rousing Minds to Life: Teaching, Learning, and Schooling in Social Context*. Cambridge University Press.